

De ib'ër in Engeland

Hans Schuman, onder meer hoofddocent aan de Hogeschool Utrecht en het Seminarium voor Orthopedagogiek, vergelijkt de praktijk van de Nederlandse ib'ër met die van de zogeheten SENCo (*Special Educational Needs Coordinator*) in Engeland. Hij zet de verschillen en overeenkomsten op een rij. Schumans artikel bestaat uit twee delen; deel 2 verschijnt in het januarinumnummer.

Tekst: Hans Schuman

In een recent rapport over stress en werkdruk bij ib'ërs in het Engelse onderwijs, zegt een van hen: 'In de laatste zeven jaren zijn mijn lesgevende taken sterk uitgebreid, is mijn team van assistenten verdwenen, zijn de diversiteit en complexiteit van de ondersteuningsbehoeften toegenomen en is de beschikbaarheid van specialistische ondersteuning afgenomen.' Een zin die ook door een Nederlandse ib'ër opgeschreven had kunnen zijn.

In de jaren negentig van de vorige eeuw is zowel in Nederland als in Engeland wet- en regelgeving ontwikkeld en zijn onderwijsveranderingen vormgegeven om de groei van het speciaal onderwijs te beperken. In beide landen kreeg een leraar de taak om dit proces van 'weer samen naar school' te ondersteunen en te coördineren: in Nederland de intern bege-

leider (ib'ër) en in Engeland de *Special Educational Needs Coordinator* (SENCo).

De positie van de ib'ër en zijn rol, taken en verantwoordelijkheden zijn in Nederland niet wettelijk verankerd, die van de SENCo wel. In dit artikel onderzoeken we welke taken, rollen en verantwoordelijkheden de SENCo heeft, of die taakstelling de afgelopen decennia is veranderd en wat de overeenkomsten en verschillen zijn met die van de Nederlandse ib'ër.

Code of Practice

Voor de SENCo is de *Code of Practice* (CoP) het handboek dat het dagelijks handelen vorm en inhoud geeft en wettelijk verankert. Net als in Nederland, ontstond in het Verenigd Koninkrijk in de jaren tachtig van de vorige eeuw een beweging

om meer kinderen met *special educational needs* (SEN) op te nemen in het reguliere onderwijs, en zo de groei van het speciaal onderwijs te beperken (zie voor Nederland: Doornbos & Stevens, 1987). In Nederland leidde dat tot Weer Samen Naar School (Schuman, 2007). In Engeland lag de focus van meet af aan op het realiseren van inclusief onderwijs (Qureshi, 2015). In de CoP staat beschreven wat scholen en de betrokken professionals, de SENCo voorop, vanuit wet- en regelgeving verplicht zijn te doen en hoe zij dat moeten doen als zij te maken krijgen met kinderen en jongeren met SEN. Een dergelijk juridisch bindend document kennen we in Nederland niet. De eerste CoP in 1994 betekende ook de formele introductie van de SENCo in zowel het reguliere basis- als voortgezet onderwijs in Engeland (Qureshi, 2015). Elke school werd verplicht een SENCo aan te stellen die verantwoordelijk zou zijn voor de coördinatie van alle ondersteuning, begeleiding en zorg voor leerlingen met SEN. Deze verplichting was er niet voor het speciaal onderwijs. SENCo's kregen eveneens de taak leraren te ondersteunen en te begeleiden bij de ontwikkeling van individuele handelingsplannen en aangepaste programma's voor deze leerlingen.

Herziening

In 2001 werd de nieuwe CoP gepubliceerd. De taakstelling van de SENCo werd verbreed: *'SENCo's play a pivotal role, co-ordinating provision across the school and linking class and subject teachers with SEN specialists to improve the quality of teaching and learning. We want schools to see the SENCo as a key member of the senior leadership team, able to influence the development of policies for whole school improvement'* (DfES, 2004, p. 58).

We zien hier een belangrijk verschil met de Nederlandse context: in het Verenigd Koninkrijk bepaalt wet- en regelgeving heel gedetailleerd welke taken en verantwoordelijkheden SENCo's hebben en wat van hen verwacht wordt in de uitvoering van hun werk. Een belangrijk uitloeijsel hiervan is bijvoorbeeld het recht van ouders om bij meningsverschillen met de school – over de extra voorzieningen of de ondersteuning en begeleiding van hun kind met SEN – in beroep te gaan bij een onafhankelijk tribunaal. De SENCo staat hierbij in de schijnwerpers. Die draagt immers wettelijk de eindverantwoordelijkheid voor realisatie van deze voorzieningen en de bijbehorende ondersteuning en begeleiding en moet ervoor zorgen dat leraren en assistenten uitvoeren wat er in het *Education, Health and Care Plan* (EHC Plan) is afgesproken.

In deze nieuwe CoP was, onbedoeld, niet opgenomen dat SENCo's ook een lesbevoegdheid moesten hebben. In aanvullende wet- en regelgeving is deze eis alsnog wettelijk verankerd. Tevens is vastgelegd dat de SENCo als taak heeft: *promoting the pupil's inclusion in the school community and access to the school's curriculum, facilities and extra-curricular activities*. De SENCo krijgt hiermee dus ook de verantwoordelijkheid zich actief bezig te houden met de wijze waarop leraren in en buiten de school hun leerlingen met SEN ondersteunen en begeleiden, om zo volwaardig mee te kunnen doen aan alle activiteiten die georganiseerd worden.

National Award for SEN Coordination

In dit document werd ook bepaald dat elke nieuw aangestelde SENCo, en zij die op de datum van inwerkingtreding (september 2009) die taak nog geen jaar vervulden, binnen drie jaar

de *National Award for SEN Coordination* moesten behalen. De National Award kent drie domeinen van professionalisering: (1) professionele kennis en begrip, (2) leidinggeven aan en coördineren van de ondersteuning en begeleiding en (3) persoonlijke en professionele kwaliteiten (Passy, Georgeson, Schaefer & Kaimi, 2017). Vertrekpunt is de CoP.

De studie die nodig is om te voldoen aan de eisen die de National Award stelt, kan alleen gevolgd worden bij daarvoor geaccrediteerde instellingen, zoals universiteiten. De overheid gaat er hierbij vanuit dat de aanbieders bij de ontwikkeling van een studie voor de National Award de eisen van een masteropleiding hanteren als benchmark. Het gaat hierbij onder andere om:

- diepgaande kennis van en inzicht in het vakgebied SEN, de relevante wet- en regelgeving en de theoretische concepten die daarbinnen gehanteerd worden, onderbouwd vanuit de eigen praktijk, studie en onderzoek, inclusief een kritische verhouding tot actuele maatschappelijke en onderwijskundige vraagstukken en ontwikkelingen;
- expertise en competenties die nodig zijn voor de algehele coördinatie van en het leidinggeven aan de ondersteuning, begeleiding en zorg van leerlingen met SEN in de school of afdeling;
- kwaliteiten die nodig zijn om een positieve ethos en op inclusie gerichte cultuur in de school of afdeling te realiseren;
- vaardigheden om onderzoek te vertalen naar de eigen beroepspraktijk, zowel in theoretische als praktische zin, waardoor de eigen praktijk steeds meer een *evidence-informed* praktijk wordt;
- vaardigheden om technieken en methoden van onderzoek in de eigen praktijk te gebruiken om relevante informatie en kennis te verzamelen met het doel de ondersteuning en begeleiding te verbeteren en te versterken.

'In Engeland bepaalt de wet welke taken en verantwoordelijkheden SENCo's hebben'

National Association of Special Educational Needs

NASEN (de *National Association of Special Educational Needs*; www.nasen.org.uk) is in Engeland wellicht de belangrijkste organisatie als het gaat om de professionalisering van onderwijsprofessionals met betrekking tot SEND (*Special Educational Needs and Disability*, waarbij *disability* de internationaal gebruikelijke term is als je spreekt over beperking of handicap). Het uitgangspunt van NASEN is dat de SENCo er de verantwoordelijkheid voor draagt dat het hele schoolteam beschikt over de benodigde kennis, vaardigheden en zelfvertrouwen om leerlingen met SEND effectief en efficiënt te ondersteunen, te begeleiden en kwalitatief hoogwaardig onderwijs te bieden. De nadruk ligt hierbij op samenwerkend leren door leraren, 'een hele-schoolbenadering', een cyclisch kwaliteitsproces van

assess, plan, do, review in nauwe samenwerking met leerlingen, ouders en andere betrokkenen en een kwalitatief hoog niveau van lesgeven en begeleiding. Voor de professionalisering van het schoolteam bijvoorbeeld stelt NASEN dat elk professionaliseringstraject dat een duurzame impact wil hebben in de school en in de klas, minimaal een omvang moet hebben van dertig tot vijftig studie-uren. Kern van elke professionalisering van leraren moet zijn: *'the highest expectations of staff and the highest aspirations for pupils, including the most able, disabled pupils and those with SEN'* (NASEN, z.d., p. 8). Dit vraagt om de ontwikkeling van een positieve en inclusieve schoolcultuur (Done, Murphy & Bedford, 2016).

Onderzoek

SENCo's die de Award hebben behaald, hadden voor de vertaling ervan naar hun eigen praktijk de meeste moeite met het vormgeven van effectieve didactische aanpakken voor hun collega's en hen stimuleren actieonderzoek te doen om de eigen onderwijspraktijk te verbeteren voor leerlingen met SEND (Passy, Georgeson, Schaefer & Kaimi, 2017). Collega's van de geslaagde SENCo's gaven op hun beurt aan dat in het algemeen hun SENCo nog onvoldoende kennis had van evidence-based interventies en strategieën, het lesgeven aan en het bevorderen van het leren van leerlingen met SEND en manieren om de stem van leerlingen en ouders tot uiting te laten komen. Van de ouders die meededen in het onderzoek, gaf een derde aan dat zij niet het gevoel hadden door de SEN-

Co als gelijkwaardige partner gezien te worden waar het gaat om het bepalen wat goed is voor hun kind en wat zou kunnen werken. Ook een derde van de deelnemende leerlingen vond dat hun stem nog steeds niet gehoord werd.

Nederland

Hoe is de situatie in Nederland? Zijn ib'ers hier in staat hun collega's in de verschillende leerjaren te laten zien hoe een didactisch goed opgebouwde en uitgevoerde les eruitziet? Maken zij gebruik van *evidence-based* of *evidence-informed* interventies en zien zij erop toe dat collega's dat ook doen? Of is een deel van de onderwijspraktijk nog steeds gebaseerd op 'onderwijsmythes' (zie: Kirschner & Merriënboer, 2013; Kirschner, Claessens & Raaijmakers, 2018) die het leren en de ontwikkeling van leerlingen belemmeren? Ook in Nederland

'Ook in Nederland lijkt het erop dat de ib'er steeds meer de spil wordt in het realiseren van goed onderwijs voor alle leerlingen'

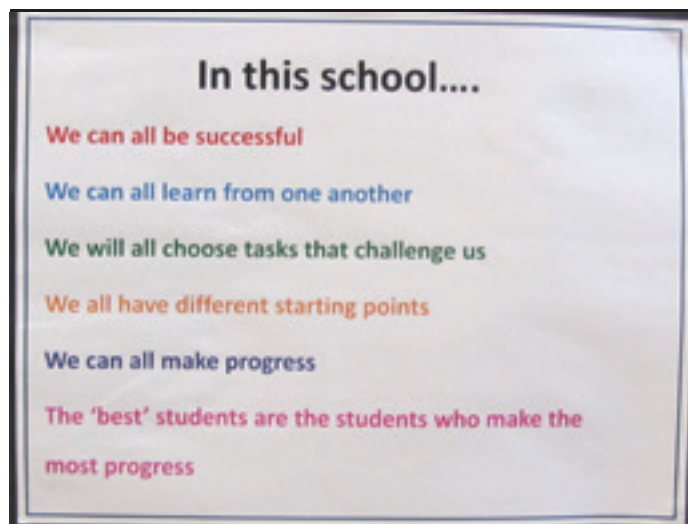

lijkt het erop dat de ib'er in de school steeds meer de spil wordt in het realiseren van goed onderwijs voor alle leerlingen. Alleen is dit bij ons niet in wet- en regelgeving vastgelegd. Tevens lijkt het van belang dat elke ib'er zich op masterniveau professionaliseert. In ons land is voor ib'ers een scala aan scholingsmogelijkheden beschikbaar, van meerdaagse scholingen tot een specialisatie op masterniveau bij een van de WOSO-instellingen. Maar uiteindelijk bepaalt het bevoegd gezag, en de ib'er zelf, welke competenties zij noodzakelijk vinden voor een ib'er op hun school en wat er voor nodig is om die te verwerven. De LBBO heeft weliswaar een beroepsstandaard ontwikkeld voor de ib'er, maar kan niet opleggen dat een bij hun aangesloten ib'er een scholing op masterniveau moet hebben afgerond. In die opleiding op masterniveau zou ook meer aandacht moeten zijn voor relevante wet- en regelgeving, zeker nu het werk van ib'ers steeds meer beïnvloed wordt door het lokale jeugdbeleid en lokale voorzieningen. Wat opvalt als je in Engeland spreekt met SENCo's én leraren, is dat zij – meer dan hun collega's in Nederland – op de hoogte zijn van actuele ontwikkelingen, ook internationaal. Daarnaast kennen zij de vigerende wet- en regelgeving en de betekenis ervan voor hun dagelijks werk. Zodra SENCo's te maken krijgen met leerlingen met SEN en hun ouders, dwingt de CoP hen te weten wat zij moeten doen, hoe zij dat doen, wie zij erbij moeten betrekken en op welke manier dat moet. De nieuwste CoP heeft hier nog een dimensie aan toegevoegd: SENCo's zijn verantwoordelijk voor een goede voorbereiding op en een goede transitie van voorschoolse naar schoolse voorzieningen, van het basis- naar het voortgezet onderwijs, naar het beroepsonderwijs en ten slotte naar volwassenheid.

In het januarinummer lees je deel 2 van dit artikel. Hierin gaat Hans Schuman verder met zijn vergelijking tussen de Nederlandse ib'er en de Engelse SENCo.

Literatuur

- Curran, H., Maloney, H., Heavy, A., & Boddison, A. (2018). *It's about time: The impact of SENCO workload on the professional and the school*. Bath: Bath Spa University/NASEN/ National Education Unit.
- Done, E., Murphy, M., & Bedford, C. (2016). Change Management and The SENCo Role: Developing key performance indicators of inclusivity. *Support for Learning*, Vol. 31, No. 1, pp. 13-26.

- Doornbos, K., & Stevens, L.M. (1987). *De groei van het speciaal onderwijs – Analyse van historie en onderzoek*. Den Haag: SDU.
- Kirschner, P.A., Claessens, L., & Raaijmakers, S. (2018). *Op de schouders van reuzen. Inspirerende inzichten uit de cognitieve psychologie voor leerkrachten*. Meppel: Ten Brink Uitgevers.
- Kirschner, P.A., & Merriënboer, J.J.G. (2013). Wetenschap of persoonlijke overtuiging? *OnderwijsInnovatie*, maart 2013, pp. 26-28.
- NASEN (z.d.). *Collaborative Learning for SEN: the Role of the SENCO*. NASEN: Staffordshire.
- Ofsted (2010). *The Special Educational Needs and Disability Review: a statement is not enough*.
- Passy, R., Georgeson, J., Schaefer, N., & Kaimi, I. (2017). *Evaluation of the impact and effectiveness of the National Award for Special Educational Needs Coordination*. Plymouth: Education Research with Plymouth University.
- Qureshi, S. (2015). *An investigation into the evolving professional identities of Special Educational Needs Coordinators (SENCo's) in relation to their impact on teachers' skills*. Doctoral thesis. The University of Northampton.
- Schuman, H. (2007). Passend Onderwijs – pas op de plaats of stap vooruit? In: *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, jrg. 46, nr. 6, pp. 266-278.

Hans Schuman is hoofddocent aan de Hogeschool Utrecht/het Seminarium voor Orthopedagogiek en werkzaam in de Master Educational Needs. Daarnaast is hij leider van de Onderzoekskring van Heliomare Kind/Jeugd waar research wordt verricht naar het ontwerpen, uitvoeren, monitoren en evalueren van onderwijszorgarrangementen. Aandachtsgebieden: diversiteit, participatie, inclusie en interprofessioneel samenwerken. E-mail: hans.schuman@hu.nl.

AUTEUR